

UNIVERSITETET I STAVANGER

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

Emnekode og emnenavn: LNOR 370

Olav H. Hauge og vannet

Olav H. Hauge and the water

Kandidatnummer: 4084

Antall ord: 6296

UIS minner om reglene for plagiering og fusk, *som studentene har bekreftet på Studentweb, i sin utdanningsplan del 1, at han/hun har lest, husk spesielt på /jfr. Forskrift om studier og eksamen ved UIS § 5):*

1. At teksten ikke tidligere har vært brukt til skriftlige innleveringer ved Universitetet i Stavanger eller annet lærested.
  2. At du ikke gjengir andres arbeid uten at dette er oppgitt ved litteraturhenvisning.
  3. At du ikke gjengir eget tidligere arbeid uten at dette er oppgitt ved litteraturhenvisning.
  4. At du oppgir alle referanser/kilder (også hentet fra Internett) i litteraturlisten.
  5. At du markerer sitater med anførselstegn eller innrykk og anviser hvor sitatet er hentet.
- Brudd på disse bestemmelsene er å betrakte som fusk. Fusk eller forsøk på fusk vil bli behandlet slik som beskrevet i Lov om universiteter og høyskoler, § 4-7 og § 4-8
  - Viser til interne retningslinjer på studentsidene.

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Olav H. Hauge og vannet	3
Religiøs tradisjon	4
Gaston Bachelards syn på vannets rolle	5
Vannets flere roller og funksjoner	6
Første dikt: Elvi mumlar	7
Andre dikt: Det er den draumen	12
Tredje dikt: I dag og i morgon.....	16
Fjerde dikt: Me legg bekken i røyr.....	21
Avslutning	29
Litteraturliste	31

Olav H. Hauge og vannet

I denne oppgaven skal jeg se nærmere på vannets betydninger i Olav H. Hauges dikt. I den anledning vil det også falle meg naturlig å undersøke vannets rolle og betydning i litteraturen og lyrikken, og hvor mange forskjellige tolkninger, betydninger og lyriske funksjoner vannet kan gi oss.

Vann er et av de primære elementene i vår menneskelige verden. Uten vann ville det ikke vært liv på jorden vår, og det er nettopp vannet som skiller planeten vår fra andre planeter og måner i galaksen vår. Uten vannet kunne ikke mennesket ha overlevd, og det er også vann vi ligger og vokser i før fødselen. Det er derfor en lang tradisjon i menneskelig kultur å bruke vann i litteraturen vår, ettersom vann alltid har vært og alltid vil være en del av alle menneskers liv. Det er derfor knyttet en god del gamle arkaismer til vann. Det vil si at når vi bruker vann i ytringene våre, er det flere nivåer av mentale bilder som dannes hos mottakerne. For det første har vi ordbruken. Vi kan snakke om hav, sjø, innsjø, sund, strede, fjord, elv, foss, bekk, regn og dråper. I utvidet betydning kan vi også snakke om tåke og damp, og vi kan snakke om is, snø og hagl. Dersom vi utvider betydningen enda lenger, kan vi også snakke om fuktighet og det å være våt.

Vannets viktighet i menneskeheten har også blitt diskutert siden oldtiden. Den greske filosofen Thales fra Milet mente at alle ting egentlig består av vann, altså at alle tings egentlige urstoff er elementet vann. (Fossheim, 2017).

Et annet gresk eksempel er filosofen Heraklit, som mente at alt flyter. En av hans mest kjente lærdommer er setningen: «man kan ikke to ganger gå ned i den samme elva». Heraklit er altså inne på vannets kontinuerlige endring og poengterer hvordan vann aldri kan stå stille. (Fossheim, 2019). Dette synet på vann skal også vise seg å være sentral i Olav H. Hauges bruk av elementet vann, der vannet ofte knyttes til en slags livskraft eller bevegende kraft.

Religiøs tradisjon

“Water, then, is the most beautiful element and rich in usefulness, and purifies from all filth, and not only from the filth of the body but from that of the soul, if it should have received the grace of the Spirit.” (Damascus, bok 2, kapittel 9).

Vann er en essensiell del av religion, da også kristendommen. Vannet spiller særlig en stor rolle i dåpen. Selv om Johannes av Damascus, gudfaren til den ortodokse kirke, snakker om en renselse av sjelen for alt “skittent” og om hvordan vannet har mottatt nåden av den hellige ånd, er han likevel inne på noe av det flyktige ved elementet vann. Han omtaler vann som det vakreste elementet, og som et element som er rikt i nyttigheten, noe som i og for seg stemmer godt overens med vannets mange funksjoner i lyrikken og poesien.

Vannet ble skapt “på den første dag” og utgjør derfor et godt innblikk i hvordan vi mennesker ser på vann og skriver om det. Bibelen er en av verdens eldste bøker (som har blitt loggført) og gir oss derfor et godt innblikk i vannets betydning for oss mennesker. Interessant er også at vann blir nevnt hele 722 ganger i bibelen, noe som er oftere enn både tro, håp, bønn og tilbedelse blir nevnt.

Dette er heller ikke et eksklusivt fenomen i kristendommen, og vannets betydning for menneskene blir også nevnt i andre religioner, slik som i Islam:

“God has created every beast from water. Among them are those that creep upon their bellies, those that walk on two legs, and others that walk on all four.”
(Koranen 24:25)

Gaston Bachelards syn på vannets rolle

Gaston Bachelard var en av de store tenkerne på det 20. århundre. Han var utdannet som fysiker, matematiker og filosof. Han var svært opptatt av elementene og deres betydning, og skrev flere bøker på dette emnet. I boka *On Poetic Imagination and Reverie* forklarer han hvordan all litteratur og poesi er forankret i de fire elementene. I denne boken prøver han å blant annet forklare hans syn på kreativitet og fantasi, og hvordan filosofien om fantasi er styrt av elementene. Han beskriver også hvordan ingen “bilder” kan peke til mer enn et primal-element, som han kaller det. Det kan selvsagt diskuteres om hvor vidt Olav H. Huges diktning som dreier seg om vann stort sett holder seg til elementet vann av praktiske årsaker, eller fordi det er forutbestemt av kreativitetens filosofi som Bachelard mente. (Bachelard, 1971/2014. s. 92)

Interessant er det også å bemerke oss hva slags syn Bachelard hadde på elementet vann. Han gjør et poeng ut av å gjenta flere ganger i boken sin, ved flere forskjellige anledninger, kapitler og emner, at elementet vann har en feminin og sensitiv tilknytning til seg. Han sammenligner Nietzsches bruk av “himmelsk kumelk” som en metafor for morsmelk og argumenterer videre for hvordan dette egentlig representerer vann, og hvorfor vannet derfor også representerer “kvinnene i våre liv”. (Bachelard, 1971/2014. s. 99)

Foruten om denne vinklingen om vann som et feminint element (som ellers ikke har eldes så godt i syn av vårt moderne samfunns syn på kjønnsroller), er også Bachelard svært opptatt av vannets rolle som jordets øye og kjernen til vår evne til å drømme og tenke. (Bachelard, 1971/2014, s. 132)

Vannets flere roller og funksjoner

Det er altså flere roller vannet kan spille i litteraturen og lyrikken. Vannet representerer en av de eldste metaforene vi har, og representerer dermed noe gammelt og arkaisk. Samtidig er en av de mest brukte betydningene ved elementet vanns kvaliteter nemlig det forsiktige, ensomme, lydløse og fredfulle elementet. Det er en viss stoiskhet over vannet. På en stille dag kan havet representere nettopp denne kvaliteten, det som Bachelard referer til som vannets myke og alvorlige blikk. (Bachelard, 1971/2014, s. 132)

Derimot er det også flere som poengterer hvordan vannets betydning har stor variasjon, og vil avhenge av både ordvalget, tropene, konteksten det er satt i og hvilken funksjon vannet spiller i forhold til resten av diktet. Vann er på mange måter et element som har særdeles mange måter å tolkes på. Nettopp denne tvetydigheten er noe av det fine med vann som element i lyrikken. I sitt foredrag for Oxford University forteller professor Alice Oswald om hvordan vann fungerer i diktning, og beskriver en av grunnene til at vann blir brukt så mye i lyrikken. Hun beskriver blant annet prosessen å skrive ned poesi som å prøve å fange en elv i et øyeblikk, i det vannet flyter i konstant bevegelse. (The Oxford Research Centre in the Humanities, 2020). Med andre ord er professor Oswald inne på noe av det samme som Heraklit, denne bevegelsen i vann og hvordan det gjør elementet vann til noe som ikke kan fanges i et øyeblikk, noe i konstant bevegelse som alltid vil skape varierte inntrykk. Så med alt dette i tankene, hva kan vi da notere oss ved Hauges diktning? Olav H. Hauge har skrevet flere dikt om vann. Selv om Hauge har skrevet en mengde dikt som fungerer som en type hyllestikt til naturen, er det også flere av diktene hans om vann som ikke handler om vann fordi det er objektet for hyllesten hans, men som handler om vann på grunn av vannets egenskaper i lyrikken. Dette vil jeg utforske videre og prøve å belyse i denne oppgaven.

Første dikt: Elvi mumlar

Det første diktet jeg har valgt å se nærmere på er Olav H. Hauges dikt *Elvi Mumlar*, hentet fra samlingen *Janglestrå* (1980). Dette er et dikt som handler om en elv og dens erindringer. Elven beskriver arbeidet sitt og fremgangsmåten, samtidig som den beskriver en del følelser knyttet til denne prosessen. Vi kan altså si at motivet er elvens arbeid.

Det finnes flere måter å tolke diktet på. Tolker man det på det konkrete plan, kan man si at diktets tema er elvens “arbeid” eller prosess. Altså er det elvens funksjon som er tema i diktet. Derimot kan en også spørre oss selv om diktet egentlig handler om den menneskelige hverdagen. Er det rutinene og dagliglivet som beskrives? Uansett hvilken tolkning man går for, er det også interessant å spørre oss selv hvilken rolle vannet spiller i dette diktet, og hvordan vannet påvirker både motiv og tema. Det er både snakk om en elv, vass-sig og bekker, og en tverrelv. Hva slags funksjon er det disse har i diktet? Det skal vi gå nærmere inn på i min analyse.

Elvi mumlar

Lauv kjem

rusk kjem,

ris og stökkendar ...

eg ber alt gladleg

på ryggen

so lenge eg orkar,

når eg ikkje orkar meir,

legg eg det att, det

fær venta

til ein annan gong.

Mest takksam er eg

for vass-sig og bekker,

dei aukar mi makt.

Kjem ei vill tverrelv

dansande,

tek ho mest

pusten frå meg,

me skyt rygg

og kivist lenge, er det

ho eller eg

som held fram?

Vi ser i de første tre strofene at elven beskriver hvordan den bærer gjenstander på ryggen. I tillegg får vi her også introdusert elvens følelseslivs eller fysiske evner; det er snakk om ork – altså enten en form for mentalt ork eller fysisk ork. Vi kan altså bemerke oss at elven blir menneskeligjort og får menneskelige evner.

Hva er det så diktet handler om? I ren konkret forstand handler diktet om en elv. En helt normal elv kan man si. En elv som beskriver hvordan den bærer på rusk og rask. Altså blir det her beskrevet hvordan elven frakter forskjellige gjenstander (her: rusk, ris og stokkender) nedover elvens løp. Det er snakk om noe som blir fraktet, en form for transport. Noe som beveger seg. Er det elvens funksjon i naturen som er temaet i diktet? Dersom det er tilfelle kan man si at diktet er en slags hyllest til den norske natur, da mer spesifikt elvens funksjon i helheten.

Lik mennesket har til vane, forteller elven oss at den er kjent med prosessen det er å ta pause i et arbeid. Nettopp derfor mener jeg diktet handler om noe mer enn elven og dens funksjon. På grunn av denne besjelingen tror jeg diktet prøver å beskrive noe menneskelig. Hvilken menneskelig prosess kan det i så fall være snakk om her?

Beskrivelsen av elven og dens funksjon fungerer her som en type allegori, en slags utvidet metafor om en prosess vi mennesker er kjent med. Elven er det perfekte bilde på en slik prosess. Hva slags funksjon har en elv i motsetning til eksempelvis en innsjø? En elv renner, fra et utspring til en munning, fra en destinasjon til en annen. Samtidig er denne prosessen kontinuerlig, og representerer med det en slags syklus. Noe vedvarende. Jeg mener elven i dette diktet representerer reisen i det menneskelige liv. Elven starter en plass og renner ut en annen plass, slik som mennesker fødes og en dag vil dø og bli en del av jorden (eller himmelriket alt ut ifra perspektivet man innehar).

Dersom dette diktet handler om det menneskelige liv, vil det være naturlig å se på elven som mennesket i diktet. Elven fungerer også som det lyriske eg-et i dette diktet, noe som er med på å forsterke dette inntrykket. Interessant vil det derfor også bli å undersøke hvilken rolle vass-sigene, bekkene og tverrelva innehar i dette diktet.

Mest takksam er eg

for vass-sig og bekker,

Dersom vi holder oss til utgangspunktet om at dette diktet som helhet er en allegori for det menneskelige liv, blir det nærliggende å se på hva vass-sigene og bekkene representerer. For å finne ut av det må vi spørre oss selv: Hva slags funksjon har vass-sig og bekker for en elv? Felles for begge to er at det er enheter med vann som renner inn i en elv. Elven blir større av vass-sig og bekker. Den blir mektigere, fyldigere og fullt av innhold. Kanskje kan det derfor være snakk om en form for berikelse. Noe som bidrar til å gjøre elven større og mer innholdsrik. Vi kan derfor tenke oss at vass-sigene og bekkene representerer gode opplevelser i det menneskelige liv, positive krefter som påvirker helheten.

Dersom det er hold i denne tolkningen, hva slags funksjon har så tverrelva? Dersom elven er det menneskelige liv, “vass-sig og bekker” representerer de positive berikelsene, hvordan passer så denne tverrelven inn?

Kjem ei vill tverrelv

dansande,

tek ho mest

pusten frå meg,

me skyt rygg

og kivist lenge, er det

ho eller eg

som held fram?

Tverrelven blir beskrevet som vill og dansende, altså motsatt av tam og stillestående. Det er snakk om en dramatisk bevegelse, noe voldsomt. I det dagligdagse liv danser man kun ved spesielle anledninger, og de færreste av oss ville nok beskrevet oss selv som “vill” i hverdagen. Det er derfor naturlig å tenke oss at dette er noe utenom det vanlige. Tverrelven blir også beskrevet som noe som nesten tar pusten av det lyriske eg-et. Videre blir det skildret hvordan “me skyt rygg og kivest lenge”, noe som kan bli tolket som en form for konflikt. Hva slags konflikt kan det være snakk om? Jeg mener at vi kan finne svaret i siste strofe:

[...] er det

ho eller eg

som held fram?

Her får vi et undrende spørsmål. Er det elven eller tverrelven som vil vedvare? Ettersom tverrelven blir beskrevet som noe uvanlig som eg-et er i konflikt med, blir det naturlig for meg å se på dette som noe dystert, noe mørkt og vanskelig. Kanskje kan det være snakk om det vonde i livet. Dersom elva er menneskelivet og tverrelven er det mørke, blir det brått tydelig hva det avsluttende spørsmålet egentlig er: Skal mørket overvinne meg? Eller kan jeg overvinne dette mørket?

Her ser vi altså at vannet utgjør flere funksjoner i diktet, både det sentrale, lyriske eg-et som det menneskelige liv, de innholdsrike opplevelsene i positiv forstand og mørket som eg-et sliter med.

Andre dikt: Det er den draumen

Det er den draumen, hentet fra *Dropar I Austavind* (1966), er et dikt som handler om en drøm. Drømmen blir beskrevet, og det er denne drømmen som er motivet i diktet. Rent overfladisk handler det om en fremtidsdrøm som inkluderer flere ønsker og håp. Det er snakk om en lys fremtid, om kjærlichkeit og natur. Når man går litt dypere inn i diktet, blir det derimot tydeliggjort hva tema i diktet egentlig dreier seg om: tro. Jeg vil i denne analysen vise hvordan tema i diktet dreier seg om tro, og hvilken rolle vannet utgjør for dette diktet.

Det er den draumen

Det er den draumen me ber på

at noko vedunderleg skal skje,

at det må skje -

at tidi skal opna seg

at hjarta skal opna seg

at dører skal opna seg

at berget skal opna seg

at kjeldor skal springa -

at draumen skal opna seg,

at me ei morgonstund skal glida inn

på ein våg me ikkje har visst um.

Vi møter drømmen som blir beskrevet allerede i første vers:

“Det er den draumen me ber på”

Videre får vi en slags oppramsing. Drømmen handler om at noe vidunderlig skal skje, at det må skje. På denne måten får diktet en slags bestemthet. Dette vitner om en slags tvil, som også er med på å forsterke temaet tro. Vi drømmer om at det skal skje - at det **må** skje. Videre blir det beskrevet hvordan tiden skal åpne seg, hjerte skal åpne seg, dører skal åpne seg og berget skal åpne seg. Hva menes det egentlig her? Her får vi både grader av personifisering og besjeling. Det er klart at noe så abstrakt som tiden ikke har evnen til å åpne seg seg. Så hva ligger i begrepet “åpne seg”? Når noe åpnes, blir det forandret i en eller annen grad. Dersom vi for eksempel snakker om en blomsterknopp som åpner seg, vil denne åpningen avsløre en blomst. Det er noe nytt som blir tydeliggjort for oss. Derimot er ikke åpningsprosessen nødvendigvis noe som skaper noe nytt, ettersom man vil argumentere at blomsten var inne i knoppen, slik som rommet du åpnet døren til, var der også før du åpnet døren. Samtidig kan det å åpne noe være en prosess som utvider muligheter. Man kan åpne hjemmet sitt for andre folk på samme måte som man kan åpne sinnet sitt for andre syn og tanker.

Jeg mener derfor at det her kan være snakk om et liv etter døden. Dette blir tydeliggjort senere i diktet:

“at me ei morgonstund skal glida inn

på ein våg me ikkje har visst um.”

Her beskrives det hvordan drømmen handler om at vi en morgenstund skal gli inn på en våg vi ikke visste om. Dersom vi ser dette i lys av den kristne tro, er det lett å trekke paralleller til et liv etter døden. Det er nettopp dette begrepet “tro” handler om kristendommen (og ellers også andre religioner), nemlig det faktum at vi mennesker rent filosofisk aldri kan vite med sikkerhet at et liv etter

døden finnes. Denne vågen som blir beskrevet er himmelriket, derav “ein våg me ikkje har visst um”.

Det er i all hovedsak tre ting jeg finner særlig interessant med dette diktet. La oss starte med det første: bruken av epifor. Hvorfor åpner alle disse elementene seg, og hva slags virkning har epiforen? Det at de forskjellige emnene skal “opne seg” er i denne forstand noe positivt. Mennesket er ikke lenger tynget ned av å måtte forholde seg til tiden, hjerte skal åpne seg og ta imot all verdens kjærlighet, dørene åpner seg slik at man kan oppleve det ukjente (himmelriket), fjellene åpner seg i den forstand at man ikke lenger trenger å bekymre seg for ferdsel over hardt terreng.

Det andre som utmerket seg for meg er valget om at kildene ikke skal følge samme epifor.

“at kjeldor skal springa -”

Akkurat som at epiforen har en forsterkende effekt, har fraværet av denne repetisjonen også en forsterkende effekt. Dette valget har to fordeler. For det første får man et mye tydeligere mentalt bilde av en springkilde enn en vanlig kilde. De fleste av oss vil nok se for oss vannet som spruter ut av kilden med dette ordvalget. For det andre blir linjen etter forsterket som følge av denne brytningen. Det er nemlig etter verset om springkilden at starten av diktet dukker opp igjen:

“at kjeldor skal springa -

at draumen skal opna seg”

Nå er vi altså tilbake til drømmen som diktet startet med. På denne måten får diktet en rød tråd som blir hentet opp igjen i slutten av diktet. Med andre ord blir det en slags syklus, og når drømmen igjen blir emnet får det en slags avsluttende

effekt. Og det er også etter dette verset at diktets “poeng” blir avslørt, verset som handler om vågen vi ikke har visst om.

Det tredje interessante elementet ved dette diktet er vannets rolle. Interessant å bemerke seg her er at vannet både spiller rollen som vendingspunkt og avslutning. Springkilden er vendingspunktet, øyeblikket når diktet snur seg mot avslutningen. Deretter har vi vågen. Skjermet av land på begge sider er en våg lang stillere enn resten av havet. På den måten utgjør prosessen å gli over en våg en utmerket metafor for et menneskes passasje til himmelriket. Det er noe uvirkelig ved en båt som glir over et stille vann; det lager lite lyd og det kan ved første øyekast virke som om båten ikke forholder seg til naturlovene. På denne måten er det noe overnaturlig med denne glideprosessen, og jeg mener derfor dette diktet handler om en tro man håper har hold i seg.

Tredje dikt: I dag og i morgon

I dag og i morgon, hentet fra *Glør i oska* (1946), er et dikt som handler om livets sirkel. Dette er et dikt som ikke er så annerledes på det ytre plan enn på det dypere plan. Motivet er livssirkelen på jorden. Tema i diktet handler om å være del av noe større. Selv om dette diktet ikke har så mye skjult mening, er det allikevel et interessant dikt å analysere, både strukturelt og tematisk. På mange måter er dette diktet en innføring i metaforbruk, og jeg vil med denne analysen gå nærmere inn på hva jeg mener med det, så vel som hvordan vannet er med på å forsterke denne effekten.

I dag og i morgon

Eg er berre ein gneiste

av den store eld.

Og som eg kveiktest i myrkret,

skal eg slokna ein kveld.

Eg er den bylgja som brusar

i denne stund,

med nye fødest og fyllest

og gamle sig i blund.

Eg er det blad et som blakrar

i denne vår.

Du skal skjelva i stormen

eit anna år.

Eg er den vakande, eigande,

det auga som *ser*,

den dropen som no speglar

himmelens vêr.

Eg lever og gløder,

veit ikkje kvi -

Verdi med blomar og kvende

er i dag mi.

Du skal eiga all venleik

på denne jord

når eg longo er burte

og kvorvne mine spor.

I dag og i morgon er et dikt som varierer i metaforbruken sin. Man kan si at diktet sier det samme om og om igjen, men med variende metaforer for å forsterke argumentet. Først ut er ilden.

Eg er berre ein gneiste

av den store eld.

Allerede her, i første strofes to første vers, får vi oppsummert diktets motiv og tema. Det lyriske eg-et beskriver seg selv som en gnist av den store ild. Det handler altså om å være en liten bit av noe større, slik som mennesket kun er en

liten bit av menneskeheten, slik som menneskene er for maur å regne på den store jordkloden vår.

Og som eg kveiktest i myrkret,

skal eg slokna ein kveld.

Slik som ilden tennes i mørket, skal ilden slokne en kveld. Vi må alle dø en dag, både fugl, fisk og mennesket. Kroppene våre brytes ned og blir på den måten en del av jorden, ergo noe større.

Det iøynefallende ved dette diktet er vekslingen av metaforer. For det første har vi delen som prøver å skildre det å være en del av noe større; menneskets ubetydelighet. En gnist ut av den store ild, én midlertidig bølge av mange bølger, et blad av en sesong og en dråpe av himmelen. Det interessante her er å bemerke seg vannets rolle i denne metaforen. Selv om vann ofte blir brukt for å beskrive noe stillestående, elegant, rensende, trist, reisende, gammelt og guddommelig, blir vannet her beskrevet med en funksjon jeg svært sjeldent har sett.

Det lyriske eg-et beskriver seg selv som en “bylgja som brusar i denne stund”. Med andre ord poengteres det faktum at en bølge er noe midlertidig. Dette repeteres i strofens siste to vers: “med nye fødest og fyllest og gamle sig i blund.” Det blir altså påpekt hvordan bølgene går bort etter en stund. Bølger formes og forsvinner. Samtidig vektlegges tema om å være en del av noe større. Én bølge ut av et hav av bølger forsterker dette mentale bildet.

Videre er det særlig interessant å se på fjerde strofe av diktet. Her får vi et slags vendepunkt. Der hvor de første tre strofene er strofer som forsterker de samme metaforene, da henholdsvis gjennom elementene ild, vann og vind, tar de tre siste strofene for seg noe litt annet. I fjerde strofe snur det hele.

Eg er den vakande, eigande,
det auga som *ser*,
den dropen som no speglar
himmelens vêr.

Her beskriver eg-et seg selv som den som holder vakt, den som eier og som øyet som ser. Dette er velkjente, etablerte metaforer for Gud. Så hva menes med dette? Vi kan tenke oss at argumentasjonen her er at alt henger sammen. Gud, elementene, verden. Alt er like lite og like stort. Videre beskriver eg-et seg som dråper som speiler himmelens vær. Dette kan tenkes å være nok en repetisjon av metaforen om å være en del av noe større.

Avslutningsvis, i femte og sjette strofe, blir diktets argumentasjon oppsummert og gjentatt:

Eg lever og gløder,
veit ikkje kvi -
Verdi med blomar og kvende
er i dag mi.
Du skal eiga all venleik
på denne jord
når eg longo er burte
og kvorvne mine spor.

Dersom vi oversetter blir betydningen muligens litt tydeligere: Jeg lever og gløder og vet ikke hvorfor, verden med blomster og kvinner er i dag min. Du

skal eie alt vennskap på denne jord, når jeg lenge er borte og har minsket mine spor. Igjen viser altså tema seg; liv og død, livets syklus, noen andre skal leve på denne jorda etter at du er gått bort.

Fjerde dikt: Me legg bekken i røyr

Me legg bekken i røyr er et av flere dikt som i utgangspunktet aldri ble utgitt. Dette er et av diktene som har blitt utgitt på andre vis, for første gang i 1961 av *Hjeltnesskriftet* i Bergen, og senere i boka *Seljefløyta* (2008) (originalt ble diktet skrevet i 1953).

Me legg bekken i røyr er et dikt som beskriver forløpet til en bekk. Diktet beskriver både hvor bekken renner, hva bekken gjør og hva dens funksjon er. Vi kan derfor si at motivet er en beskrivelse av bekkens funksjon. Derimot blir det tydelig senere i diktet at dette handler om noe annet. *Me legg bekken i røyr* er en kritikk av moderniseringen av samfunnet. Diktet beskriver hvordan vi ikke klarer å la noe få være i fred, verken bekk natur, dyr eller mennesker. Jeg vil i denne analysen både vise til hvordan dette er tema i diktet, men også peke på hvilken rolle vannet spiller i dette diktet.

Me legg bekken i røyr

No gamle bekk,

lyt du i røyr

og renne til fjords

i eit einaste køyr,

du fær ikkje lenger

klukka ned teigen,

kroka og svinga

og tru at du eig'n,

du fær ikkje lenger breida deg ut

og kvila i høljar og fossa i sprut,

gå under jord når

du finn det for godt

og so dukka fram att

og hukra ei nott -

du fær ikkje lenger fila ditt skarv

- uslipt stein

ligg at der du kvarv -,

du fær ikkje bera

rusk på rygg,

stå og diga i myri

og ala på mygg,

du fær ikkje frosa

til iskull og svull

og drøymande innunder

syngja din sull

du fær ikkje kjæla

ungar um fot

gje drikke til fuglar

og tyrstande rot,

- knurr ikkje,

ta ikkje til ords,

no gamle bekk,

skal du beint til fjords.

Eg sit der og tenkjer

på bekken og livet,

det er mangt som ein haustdag

i tankane svive.

Og bekken og livet

vind seg i hop

med leiking i lid

gjennom sukkande tid,

med gråt, med rop.

Bekken er komen

i røyr av sement.

Livet skal etter,

beint, plent.

Alt skal stemmast

i slok, i røyrl,
me sjølve, dei hine,
kvar hund som gøyr.
Her er veg for din fot
og feste for hond,
og leidi er lagd
for leitande ånd,
her er skule og skuffe
og hol for kvar plugg
- ingen skal lenger
på eigi hond luffe
og tru ei forunderleg verd
er hans -
nei, greidt skal det skura
frå vogge til grav,
til du som bekken
er komen i hav.

Me legg bekken i røyrl er et relativt langt dikt, som ikke har noen strofer. Typografien blir derfor tett og lang rent grafisk sett. Diktet starter med å

introdusere oss for diktets subjekt, bekken, allerede i første vers. I løpet av de fire første versene får vi tema introdusert.

No gamle bekk,

lyt du i røyr

og renne til fjords

i eit einaste køyr,

Vi kan se at bekken blir beskrevet som gammel. Dette kan tenkes å være et bevisst valg av forfatteren, for å skape en ærverdighet hos bekken. Denne bekken har vært her “i alle år”, og nå må bekken føye seg til samfunnet. Samtidig blir det også spesifisert at bekken blir tvunget til å gjøre noe. Igjen får vi som leser en slags sympati for bekken, ettersom det her blir spesifisert at bekken gjør noe motvillig.

Videre får vi en slags oppramsing, hvor det observerende jeg-et lister opp alle tingene bekken ikke lenger får gjøre, som å renne dit den vil, utforske naturen, fungere som vassbad for unger og som slukker av tørst for fuglene og røttene. Her blir det sakte, men sikkert bygget opp en enda større empati hos leseren. Diktet er ikke debatterende med synsvinkler fra begge sider av konflikten, men ene og alene på “parti” med bekkens synspunkt.

Videre blir bekken oppfordret til å holde tyst og ikke klage, noe som også er med på å forsterke empatien vår til denne bekken. Det blir en slags klisjé: Klag ikke, bare gjør jobben din.

knurr ikkje,

ta ikkje til ords,

no gamle bekk,

skal du beint til fjords.

Det er etter denne “oppfordringen” at det lyriske eg-et bryter karakter, og gir oss innblikk i situasjonen.

Eg sit der og tenkjer

på bekken og livet,

det er mangt som ein haustdag

i tankane svive.

Nå blir det altså brått tydeliggjort at diktet er skrevet fra en observerendes perspektiv. Dette er en tredjepart som iakttar bekken og dens situasjon, og videreformidler denne historien til oss lesere. Det er herfra i diktet at diktets tematikk blir understreket.

Og bekken og livet

vind seg i hop

med leiking i lid

gjennom sukkande tid,

med gråt, med rop.

Bekken er komen

i røyr av sement.

Livet skal etter,

beint, plent.

Her ser vi diktets tema på det mest tydelig plan i diktet. “Bekken og livet vind seg i hop” - altså beskriver eg-et hvordan bekken blir en allegori for samfunnet. “Livet skal etter, beint, plent”. Det er nettopp her diktets mening blir tydeliggjort for oss. Videre understrekes dette via flere argumenter, som at hunder ikke får lov til å gjø, at mennesket må ha veier å gå på (i stedet for å gå på ujevn bakke) og at hver plugg må ha et hull.

Mot slutten av diktet får vi to sentrale poeng presentert. Eg-et argumenterer at “leidi”, altså loven om fri ferdsel i norsk natur, er laget for de som ønsker å utforske og i videre betydning bruke ressursene de finner i stedet for å la naturen være i fred.

og leidi er lagd

for leitande ånd,

Sist, men ikke minst, blir det i slutten av diktet oppsummert hva diktet egentlig dreier seg om - i klassisk Olav H. Hauge-stil.

nei, greidt skal det skura

frå vogge til grav,

til du som bekken

er komen i hav.

Med et snev av syrlighet forklarer eg-et at livet skal være enkelt, det skal gå lett fra vugge til grav, fra liv til død. Underforstått gir altså eg-et oss en kritikk av denne tankegangen, og man kan i utvidet betydning altså konkludere at eg-et mener at livet tross alt skal være litt hardt. Til slutt blir også menneskelivet sammenlignet med bekkens forløp. I stedet for at bekken skal få være i fred, skal bekken altså rettes på, den blir “lagt i røyr” og skal renne ut i havet *slik som*

bekker skal. Med andre ord er det altså både en kritikk av hvordan mennesket ikke klarer å la naturen være i fred, men også hvordan mennesker heller ikke får være i fred. Vi må tilrettelegge oss samfunnet og dets normer og regler.

Igjen er det altså en sentral rolle vannet spiller. Interessant for dette diktet er hvordan vannet blir brukt som det sentrale elementet i et dikt som først og fremst kritiserer. Vannet i dette diktet blir en metafor for det menneskelige liv eller mennesket i seg selv. Dette er også litt annerledes enn de andre diktene vi har tatt titt på, ettersom bekken i dette diktet får en mye tydeligere menneskelig rolle enn Hauge har til vane for å gi vannet. Bekkens rennende prosess blir en metafor for den menneskelige reisen, prosessen å leve og gjøre, for livets reise. Bekken blir motvillig rørlagt, slik som gjerne mennesker må tilpasse seg det konforme. Det er ikke plass til frie bekker, til bekker som ikke renner ut i havet. Det er ikke plass til annerledes mennesker.

På denne måten utgjør altså *Me legg bekken i røyr* både en kritikk av samfunnets normer og regler for adferd, og hvordan vi i samfunnet vårt ofte kan gjøre det vanskelig å være annerledes. Samtidig blir det også en kritikk av vårt forhold til naturen, til moderniseringen og konsekvensene det har for naturen. Dette blir illustrert med oppramsingen av alle oppgavene en bekk har, alle disse aktivitetene bekken ikke lenger får gjøre.

Avslutning

Det er altså veldig mange måter vann kan agere på i diktning (og for så vidt også i litteraturen). Den største delen av Olav H. Hauges diktning er dikt om naturen og elementene, og det er derfor også en stor variasjon i elementenes rolle i denne diktningen. I noen av diktene er det altså klart at vannet spiller en mindre rolle. Noen vil kanskje argumentere at vannet i noen av diktene hans simpelthen er nødt å være der, fordi det er vannet i seg selv diktene handler om. Det vil jeg påstå er sant i noen tilfeller. Med diktene jeg brukte som eksempler i denne teksten min, vil jeg for eksempel peke på hvordan vannet spiller en mindre rolle i *I dag og i morgon*. I dette diktet spiller vannet en rolle i å understreke diktets tematikk. Bølgen er med på å skape et mentalt bilde som er sentralt for diktets betydning. Vi kan altså si at vannet bidrar til den helhetlige allegorien i diktet, men har en mindre viktighet på egen hånd. Vannet spiller en rolle i å forsterke tema i den overordnede allegorien, men vannet er mindre essensielt for vår evne til å forstå diktets mening, enn det det er i andre dikt vi har gått gjennom.

Dersom vi ser på de andre diktene jeg har gjennomgått korte tematiske analyser på, kan vi se en annen tendens. I diktene *Elvi mumlar*, *Det er den draumen* og *Me legg bekken i røyr* spiller vannet en helt avgjørende og sentral rolle for diktens tema. *Elvi mumlar* og *Me legg bekken i røyr* er begge avhengige av den strømmende funksjonen vannet innehar i disse diktene. Selv om en elv og en bekk er forskjellige former av vann, kan vi trekke paralleller mellom disse to formene, og se en lignende funksjon i begge diktene. Det rennende vannet, med dets strømminger, som har en begynnelse og en slutt, utgjør en ideell metafor for livets reise og den menneskelige syklus. Her er vannet altså avgjørende for diktens evne til å uttrykke temaene sine.

The actual presence of water is essential to the survival of life as we know it; it is one of a handful of items that can, without exaggeration, be described as

essential. It is hardly surprising, then, that it has always been called on by poets as symbol, metaphor and actual presence in their works. (Mills, 2008)

I *Det er den draumen*, spiller vannet også en sentral rolle. Der de to forrige diktene nevnt handler om liv og død, er det i all hovedsak livet etter døden som er det sentrale tema i diktet. Som tidligere nevnt er det noe spesielt ved å se en båt gli over et stille vann. Det er noe overnaturlig, kanskje til og med noe religiøst over denne prosessen. For det menneskelige øyet ser det ikke lenger ut til at en båt forholder seg til naturlovene i det den tilsynelatende glir gjennom gravitasjon, tid og rom. Til sist, men ikke minst, er det vannets rensende prosess som er avgjørende i dette diktet. Det er denne egenskapen som gjør tema i dette diktet til troen på et liv etter døden.

The meaning of water symbol in literature can be taken in many ways. The most obvious are life, being born, purity, cleansing, or the washing away of sins.

Water is very important to life and growth and it mainly appears as a birth and rebirth symbol. (Water symbolism in literature, 2019).

Litteraturliste

- Fossheim, H. (2017, 29. september). Thales fra Milet. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Thales fra Milet](https://snl.no/Thales_fra_Milet) hentet 01.06.2021
- Fossheim, H. (2019, 20. mars). Heraklit. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Heraklit hentet 01.06.2021](https://snl.no/Heraklit_hentet_01.06.2021) hentet 01.06.2021
- Damascus, bok 2, kapittel 9. (2014, 9. juni). hentet i fra: <https://sites.duke.edu/theconnection/2014/06/05/remembering-gods-gift-of-water/> hentet 01.06.2021.
- Tucker Jr, D. (2014, 9. juni). Remembering God's Gift of Water. <https://sites.duke.edu/theconnection/2014/06/05/remembering-gods-gift-of-water/> hentet 01.06.2021.
- Koranen 24:25. (2018). Shakir, Z. (2018, 5. Juni). The Human In The Qu'ran. <https://renovatio.zaytuna.edu/article/the-human-in-the-quran> hentet 01.06.2021.
- Bachelard, G. (1971, 2014a, s. 92). *On Poetic Imagination and Reverie*. New York: Spring Publications.
- Bachelard, G. (1971, 2014b, s. 99). *On Poetic Imagination and Reverie*. New York: Spring Publications.
- Bachelard, G. (1971, 2014c, s. 132). *On Poetic Imagination and Reverie*. New York: Spring Publications.
- TORCH, The Oxford Research Centre in the Humanities (2020, 25. juni). *Interview with Water, Alice Oswald*. [video] Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=UUiSmsmfMWg> Hentet 01.06.2021
- Hauge, Olav H. (1980/2004) *Janglestrå / Det er den draumen*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hauge, Olav H. (1966/2004) *Dropar i austavind / Det er den draumen*. Oslo: Det Norske Samlaget.

- Hauge, Olav H. (1946/2004) *Glør i oska / Det er den draumen*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hauge, Olav H. (1961/2004). *Hjeltnesskriftet 1961 / Det er den draumen*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Mills, B. (2008, 21. november). Poster Poems: Water, water everywhere. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/books/booksblog/2008/nov/21/poster-poems-water-billy-mills>
- Water symbolism in literature. (2019, 22. februar). I *Eduzaurus*.
<https://eduzaurus.com/blog/water-symbolism-in-literature> hentet

01.06.2021